

In dit stadium heb ik een gedroogd exemplaar naar de heer Bas ter beoordeeling toegezonden. De heer Bas was zo vriendelijk mij mede te delen dat ook hij meent dat de soort een "gewone" Ph. erinaceus (Fr) Kühn is.

F. A. van den Bergh.

P. S.

Medio mei 1971 vond ik op dezelfde dode wilgentak weer een aantal jonge ex. van Phaeomar. erinaceus. Door de droogte waren enkele hoedschubjes eventjes grijs verbleekt.

Over halm-bewonende Coprinus-soorten

Er is een kleine maar zeer interessante oecologische groep van paddestoelen, die bij voorkeur op dode bladeren, bladscheden en halmen van grassen, zeggen, biesen, russen enz. groeien. Sommige van deze soorten schijnen vrij strikt aan bepaalde waardplanten gebonden te zijn, zoals b.v. Marasmius menieri aan lisdodde (Typha); de meeste hebben echter een heel scala van waardplanten onder de monocotylen en enkele willen ook wel eens op kruidachtige dicotylen overstappen. Zo vond ik b.v. Psathyrella typhae ook in groot aantal op waterzuring (Rumex hydrolapathum).

Gaat men speciaal op dit type paddestoeltjes letten, en dat doet men het best in dichte moerasvegetaties als het een poosje warm weer is geweest of tussen gras bij vochtig warm weer, dan kan het haast niet missen of men komt ook één of meer minuscule Coprinus-soorten tegen.

Een groot nadeel van deze dwerg-inktzwammetjes is, dat zij vaak vervloeien voor men thuis is; daar staat echter tegenover dat ze thuis gemakkelijk zijn verder te kweken. Als men wat van de stengels of bladeren waarop ze groeien mee naar huis neemt en in een afgedekte glazen schaal of een doorzichtige plastic doos op vochtig zand of filtreerpapier legt, kan men soms weken lang mooie verse paddestoeltjes oogsten.

Tracht men deze halm-bewonende inktzwammetjes te determineren, dan komt men meestal terecht in de groep van dwergsoorten rond Coprinus friesii, die gekenmerkt zijn door het bezit van een velum op de jonge hoed dat bestaat uit dooreengevlochten hyphe-achtige, vaak koraalvormig vertakte en van uitsteeksels voorziene elementen, met een al of niet verdikte, kleurloze tot geelbruine wand, op een hoedhuid die uit hyphen bestaat. Voor dit groepje hebben Pilát en Svrček in 1967 in het geslacht Coprinus de sectie Herbicolae opgericht.

In de "Flore" van Kühner & Romagnesi bestaat dit groepje uit vier soorten en kan men vaak niet tot een bevredigende determinatie komen. Er zijn in ons land ongetwijfeld meer dan vier soorten in deze groep. Daarom is het plezierig dat er in Ceská Mykologie 21 (3) : 136-145, 1967, door Pilát en Svrček een tabel is gepubliceerd waarin 10 soorten zijn verwerkt. Met toestemming van de auteurs geef ik hierbij een vertaling van deze sleutel. In het genoemde artikel wordt de tabel gevolgd door uitgebreide latijnse beschrijvingen. Ik heb hier echter volstaan met de reproductie van de bijbehorende tekeningen, aangevuld met enkele tekeningen naar Nederlands materiaal.

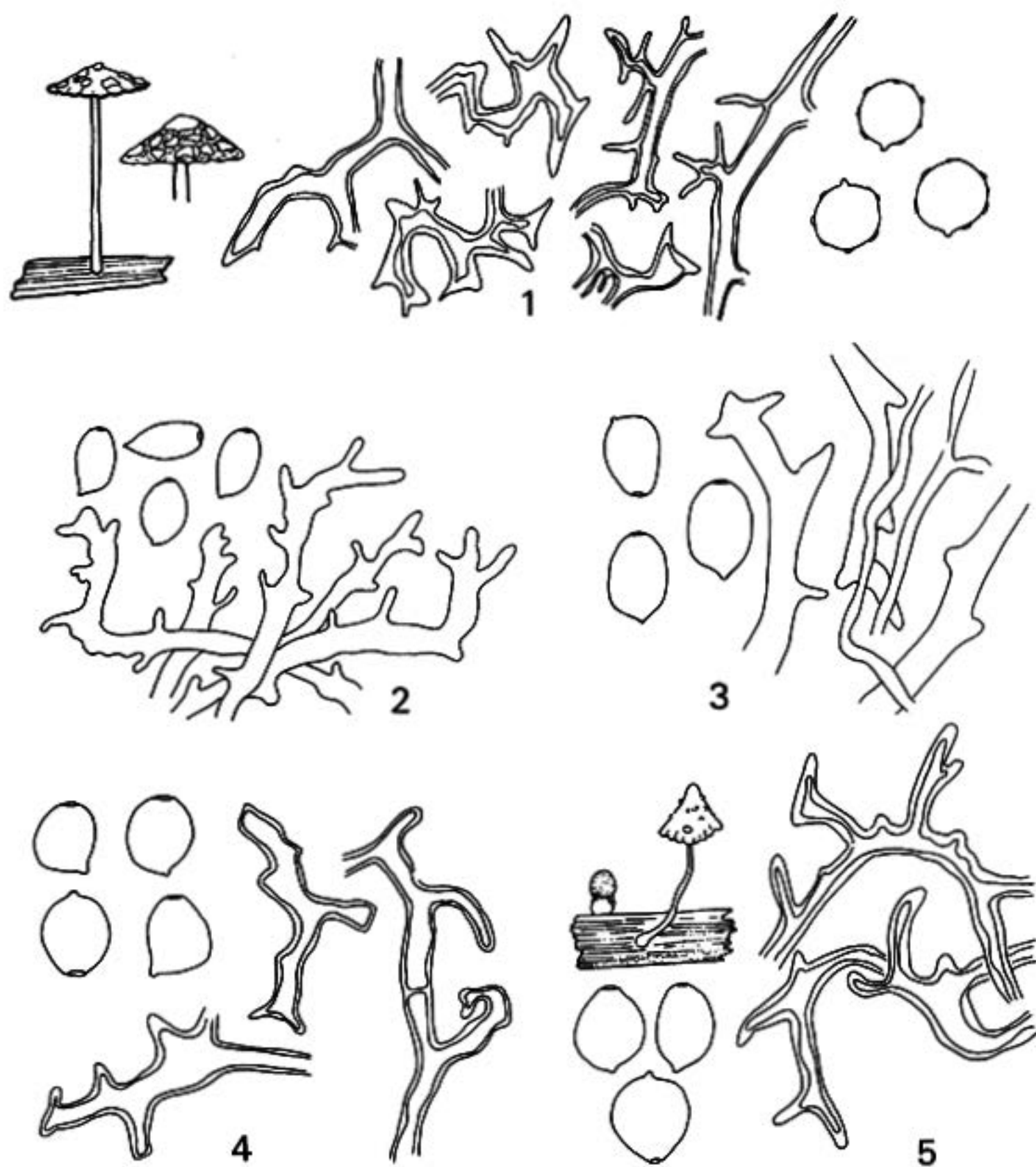
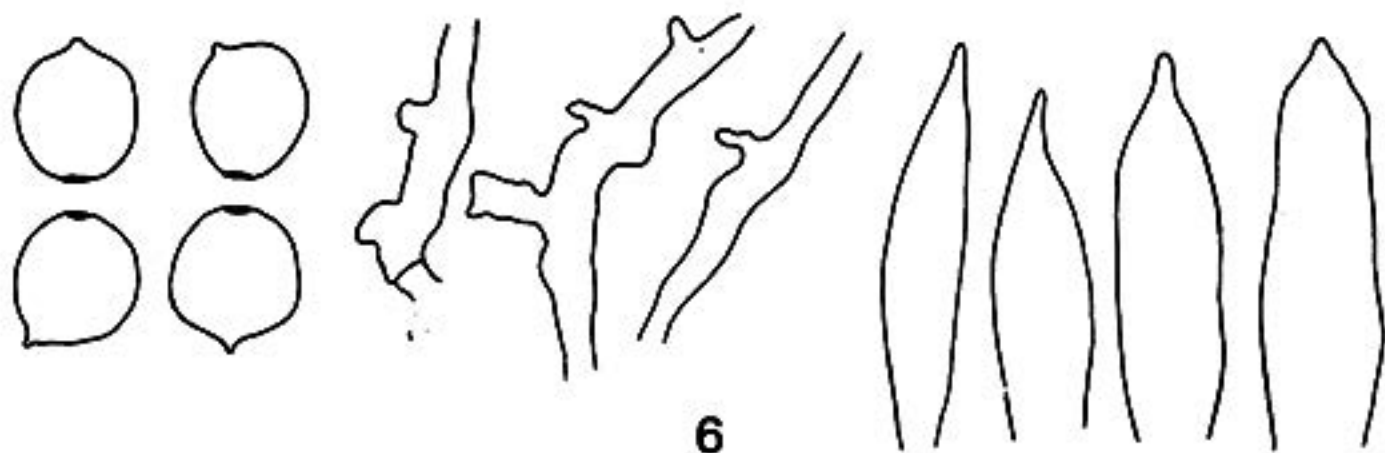
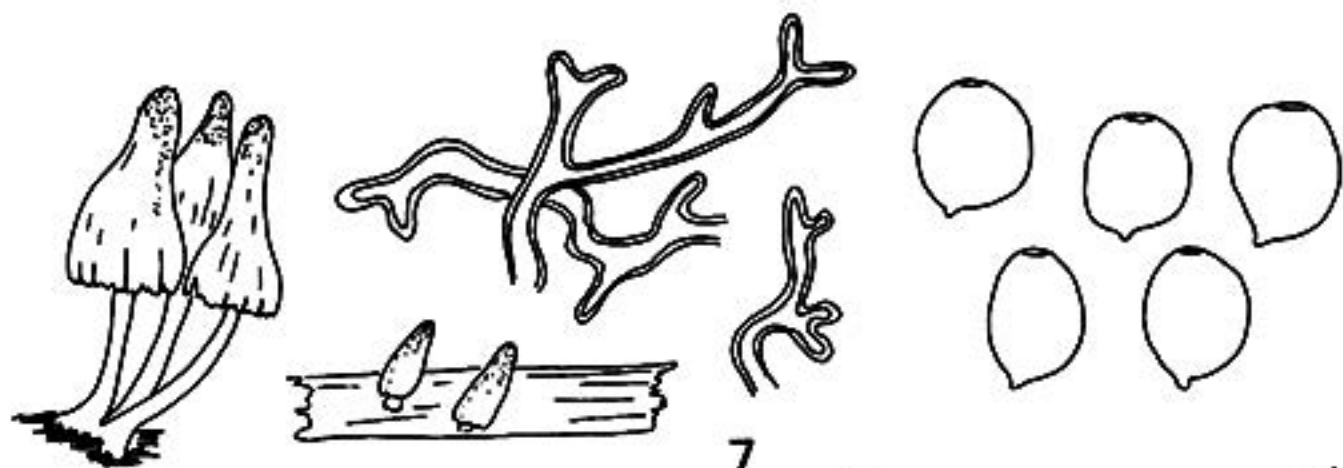

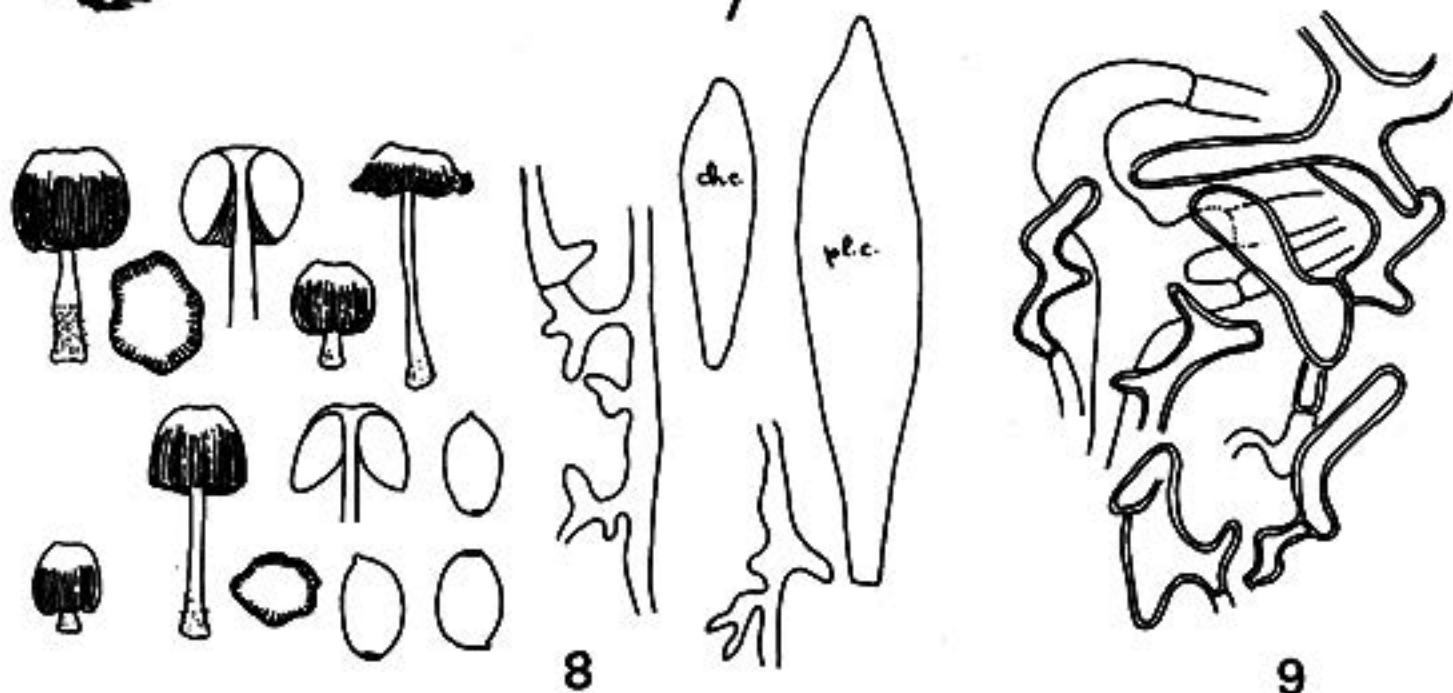
Fig.1. *Coprinus herinkii* - Fig.2. *C. urticicola* - Fig.3. *C. suburticicola* -
 Fig.4. *C. pseudofriesii* - Fig.5. *C. friesii* (alle figuren naar Pilát & Svrček 1967;
 verschillende vergrotingen: velumhyphen x 500-1000; sporen x 1200-2000).

6

7

8

9

Fig. 6. *Coprinus kubickae* - Fig. 7. *C. phaeosporus* - Fig. 8. *C. melo* - Fig. 9. *C. tigrinellus* (Figs. 6-7 naar Pilát & Svrček 1967: velumhyphen x 500-1000, sporen x 1000-1800; Fig. 8 naar Favre 1948; vruchtlichamen x 1.5, cheilo- en pleurocystiden en velumhyphen x 500, sporen x 1000; Fig. 9 naar coll. Bas 4900, x 850).

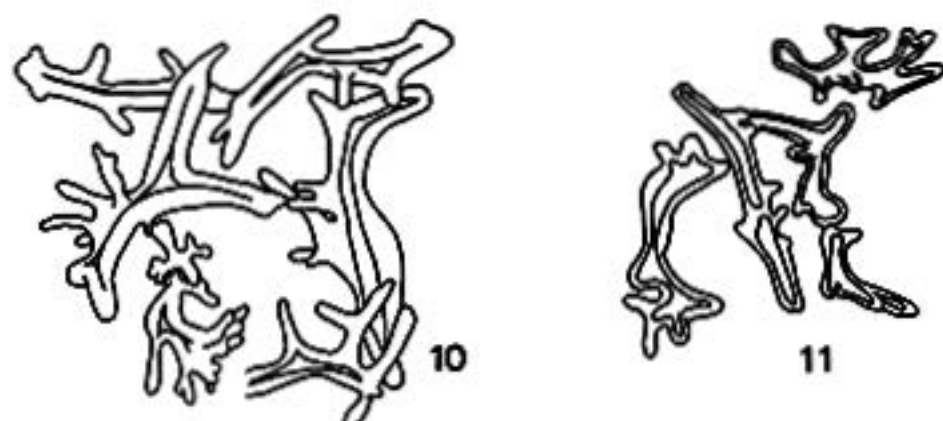

Fig.10. *Coprinus friesii* - Fig.11. *C.saichiae* (Fig.10 naar coll.Beeftink 58241/10; Fig.11. naar topotype: D.A.Reid, sept. 1961; van beide velumhyphen x 850).

Sleutel op de soorten van *Coprinus* sect. *Herbicolae*
van A. Pilát en M. Svrček

- 1 a. Sporen rond, 6-7.5 μ diam., zonder duidelijke kiempore, donker bruin, met aan oppervlak resten van een perispore. *C.herinkii* Pilát & Svrček (Fig. 1)
- b. Sporen rond-ellipsoid tot ellipsoid, met meer of minder duidelijke kiempore. 2.
- 2 a. Sporen onder microscoop relatief bleek, min of meer ellipsoid. 3.
- b. Sporen donker bruin, breed ellipsoid en vaak iets hartvormig, altijd met brede duidelijke kiempore. 6.
- 3 a. Hoed half-bolrond met iets afgeplat centrum en 5 tot 6 opvallende radiaire plooien, later plano-convex wordend, tot 6 mm breed en 7.5 mm hoog, wit, later grijs-bruin, met een zeer dun (wit?) velum-laagje, niet geschubd. Sporen 8-9.5 x 5-6 μ . Op vergane bladeren aan de basis van grote *Carex*-pollen in Zwitserland. (Zie Favre, Assoc.fong. Hauts-marais, p.153, 1948) *C.melo* Favre (Fig. 8)
- b. Hoed wit tot wittig, klok- tot kegelvormig, met vaak iets donkerder vlokjes of schubjes. 4.
- 4 a. Sporen met kleine kiempore, + regelmatig ellipsoid, ovoid tot rond-ovoid. 5.
- b. Sporen met brede kiempore, ellipsoid tot ovoid-ellipsoid, 7-9 x 5-6 μ . Velumhyphen dunwandig, kleurloos. *C.suburticicola* Pilát & Svrček (Fig. 3)
- 5 a. Sporen 5.5-8 x 4-5.5 μ . Velumhyphen dunwandig, kleurloos. **C.urticicola* (Berk. & Br.) Buller (Fig. 2)
- b. Sporen breed ovoid, 8.5-9.5 x 6-6.7 μ . Velumhyphen dikwandig, 4-5 μ breed, licht bruin. Hoed 12-15 mm breed, met okerkleurig velum spoedig in schubjes uiteenvallend. Op kleiige bodem en grazige boswegen (*C.phaeosporus* Karst. var. *solitarius* Lange 1939, Fl. Agar. Danica 4: 111, pl. 159 F) *C.solitarius* (Lange) Pilát & Svrček
- c. Sporen rond-ovoid tot rond-zwak hartvormig, met kleine apiculus en kleine kiempore, relatief bleek grijs-bruin, 6-7.5 x 5.6-6.5 μ . *C.phaeosporus* Karst. (Fig. 7)

* Dit is *C.brassicae* Peck in de "Flore"

- 6 a. Velumhyphen gelig tot bruinig
 b. " " kleurloos tot zeer zwak gelig
- 7 a. Velumhyphen licht okergeel, dikwandig maar niet massief, opvallend lichtbrekend, 3.5μ breed, met dunne, dicht opeenstaande stekelachtige zijtakjes. Sporen $5-6 \times 4-4.5 \mu$, rond-ellipsoid, zwak hartvormig, met brede kiempore. Velumschubjes op hoed licht hazelnootbruin.
C. pseudofriesii Pilát & Svrček (Fig. 4)
 b. Velumhyphen donker bruin met tamelijk dikke vertakkingen en stompe toppen. Sporen 10μ lang, met vrij kleine kiempore. Velumschubben op hoed zwart-bruin. Op bladeren, stengels en halmen van monocotylen, vooral *Carex*, *Iris pseudacorus* etc., op moerassige plaatsen.
C. tigrinellus Boud. (Fig. 11)
- 8 a. Sporen $7-9.5 \times 6-7.5 \mu$, rond-ellipsoid, zwak hartvormig. Velumhyphen met dikke, sterk lichtbrekende wand.
C. friesii Quél. (Fig. 5, 10)
 b. Sporen $10-13 \times 8-10 \mu$, rond-hartvormig. Velumhyphen dunwandig, weinig lichtbrekend.
C. kubickae Pilát & Svrček (Fig. 6)

Bij gebruik blijkt al spoedig, dat er een paar moeilijke punten in deze sleutel zitten. Soms is het moeilijk te bepalen of de sporen donker of relatief licht gekleurd zijn. In geval van twijfel doet men er naar mijn ervaring het beste aan eerst de bleeksporige soorten door te werken. Het verschil in grootte van de kiempore bij sommige soorten is ook niet gemakkelijk te bepalen. Maar waar dat kenmerk gebruikt wordt, kunnen andere kenmerken uitkomst bieden.

Ik heb de indruk dat het verschil tussen *C. urticicola* (= *C. brassicae*) en *C. suburticicola* te gering is. Vermoedelijk vallen de gehanteerde verschillen binnen de variatie-breedte van één soort die dan *C. urticicola* moet heten.

Niet verzwegen mag worden, dat er in de literatuur nog andere soorten zijn beschreven die vermoedelijk tot de *Herbicolae* behoren; de meeste echter zo onvolledig dat ze niet met de tien in de sleutel te vergelijken zijn. Een uitzondering is echter *C. saichiae* Reid (Trans. Brit. Mycol. Soc. 41:430, 1958). In bovenstaande sleutel komt men met die soort uit bij *C. pseudofriesii*, aangenomen dat de velumhyphen duidelijk geelbruin zijn, maar *C. saichiae* heeft duidelijk grotere sporen ($6-8 \times 4.5-5 \mu$ tegen $5-6 \times 4-4.5 \mu$). Neemt men aan dat de velumhyphen kleurloos tot iets gelig zijn, dan sleutelt *C. saichiae* uit bij *C. friesii*, die echter iets grotere sporen en zeer dikwandige velumhyphen heeft. Vergelijk Fig. 10 en Fig. 11.

Hierop aansluitend moet ik dan gelijk zeggen dat het materiaal dat onder de naam *C. friesii* in het Rijksherbarium ligt, bredere (tot 10μ) velumhyphen met dikkere wanden (tot 3 en zelfs 4.5μ) heeft dan de *C. friesii* van Pilát & Svrček (vergelijk Fig. 10 met Fig. 5). De velumhyphen van de laatste lijken meer op die van *C. saichiae* (waarvan we in Leiden een topotype hebben).

Helaas had ik niet de tijd alle collecties van soorten uit de sectie *Herbicolae* in het Rijksherbarium eens kritisch te vergelijken. Op grond van een vluchtige inventarisatie meen ik echter dat zich daarin de volgende soorten bevinden:

- C. friesii*: Zuid-Beveland; op grassen.
C. kubickae: Kortenhoeft; op stro in komkommerkas.
C. phaeosporus: Breda; op Cyperaceae.

C. solitarius: Leiden, Noordwijk: op dode stengels van fluitekruid (*Anthriscus sylvestris*) en bosstrooisel.

C. tigrinellus: Naardermere, Breda; op riet (*Phragmites*), lisdodde (*Typha*) en zeggen (*Carex spec.*).

C. urticicola (inclusief *C. suburticicola* ?): Terschelling, Naardermere, Leiden: op grassen (o. a. *Glyceria*, *Phragmites*) en lisdodde (*Typha*).

C. species (niet in sleutel): Leiden; op kiemende zaden van groot hoefblad (*Petasites*) in schaal met vochtig filtreerpapier. Sporen $5.5-7 \times 5.5-6 \times 4.5-5.5 \mu$, donker purper-bruin, met kleine maar duidelijke kiempore. Basidiën 4-sporig. Gespen aanwezig. Velum-hyphen op hoed $3-9 \mu$ breed, met verspreide dunne uitsteekseltjes, kleurloos tot iets gelig, zeer dunwandig.

Mocht U aanvullende gegevens hebben over deze groep, publiceert U ze dan in *Coolia* of stuur ze aan mij. Misschien kunnen we dan binnen niet al te lange tijd een herziene tabel van deze groep speciaal voor Nederland publiceren.

C.Bas.

FLORADAG 6 MAART 1971

Een groot aantal leden had koude en sneeuw getrotseerd, om de voordrachten over de familie der Bolbitiaceae aan te horen. Nadat we eerst bij gezellig gepraat en een lekker kopje koffie weer op temperatuur waren gekomen, volgden in de ochttenbijeenkomst de lezingen elkaar in snel tempo op. Onze gast, Dr. Watling uit Edinburgh, deed zich kennen als een geestdriftig mycoloog, niet alleen werkend op een herbarium, maar ook in het veld en in het laboratorium met kweekproeven. De soorten der Bolbitiaceae hebben n.l. de aangename eigenschap, dat ze zich goed laten kweken.

In zijn eerste voordracht gaf Dr. Watling een overzicht van de geslachten in de familie, verduidelijkt door vele fraaie dia's.

Als tweede spreker liet Dr. Bas de nederlandse soorten van het geslacht *Agrocybe* de revue passeren, deze soorten zijn over het algemeen goed bekend. Heel mooi waren de dia's van *Agrocybe aegerita* op knotpopulieren in Zeeuws Vlaanderen.

De tweede voordracht van Dr. Watling handelde over de ontwikkeling van de vruchtlichamen van *Conocybe*, waarbij vooral de soorten der *Pholiotina* groep aandacht kregen.

Nadat na de pauze Dr. Kits van Waveren de europese soorten van het ondergeslacht *Pholiotina* met een ring had besproken, kwam tenslotte Dr. Watling voor de derde maal aan het woord en wel over de europese soorten van *Pholiotina* zonder ring en de amerikaanse met een ring.

Een hartelijk applaus beloonde de sprekers voor hun voordrachten.

Een bijzonder woord van dank voor Dr. van Brummelen, die ervoor had gezorgd, dat de inwendige mens werd verkwikt met koffie, lunch en thee, is hier stellig op zijn plaats.

In één der volgende nummers van *Coolia* hopen wij nog nadere verslagen van de lezingen te kunnen publiceren.

P.B.J.